

СТАНОВИЩЕ

от доктор Григор Найденов Григоров – професор по гражданско и семейно право в ЮФ на ПУ „П. Хилендарски”

Относно: дисертационен труд на Васил Валентинов Александров – докторант в самостоятелна форма на обучение в ЮФ на УНСС, на тема: „Задатъкът по българското частно право“, за присъждане на ОНС „Доктор“ в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.6. Право (научна специалност Гражданско и семейно право).

Със заповед № 98 от 20.01.2020 г. на проф. д-р В. Гоев, зам. ректор по НИД на УНСС, съм утвърден за външен член от състава на Научно жури в процедурата по защита на дисертационния труд на докторант Васил Александров. На първото заседание на научното жури ми беше възложено да изготвя становище за дисертационен труд.

1. Информация за докторанта. Васил Александров е магистър по право на СУ „Св. Кл. Охридски“. През м. 01.2019 г. е зачислен като докторант в свободна форма на обучение в УНСС с научен ръководител доц. д-р Мирослав М. Димитров. Понастоящем работи като съдия в РС София.

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд.

Предмет на научното изследване е институтът на задатъка като част от обективното българско гражданско право – неговата същност, приложно поле, видовете задатък, функциите му и основните последици от задатъка като юридически факт. Дисертацията съдържа 387 страници, които включват съдържание, увод, пет глави, заключение и библиография. Всяка глава е разделена на точки, а точките са разделени на подточки. В отделните глави последователно се прави исторически и сравнително-правен анализ на задатъка, изяснена не неговата същност, задатъкът е отграничен от сходни правни фигури, изяснени са неговите облигационен и вещен ефект и някои процесуални проблеми във връзка със задатъка. Прави

впечатление посочената от докторанта богата библиография по темата на дисертационния труд, която включва 82 книги и учебници, 20 монографии и студии, и 51 статии. На практика докторантът е използвал цялата налична българска литература по темата на дисертационния труд, както и значима литература на английски, френски, немски, италиански и руски език. Използвал е и богата съдебна практика – основно на българските съдилища, но е анализирал и решения от съдебната практика във Франция, Италия и Германия. Към дисертационния труд не е приложена декларация за оригиналност, но се надявам, че докторантът ще отстрани този пропуск към деня на провеждане на защитата.

Темата на дисертационния труд е точно формулирана и актуална. Задатъкът е класически частноправен институт, който има голямо приложение в практиката. Но в последните повече от 75 години в нашата правна книжнина отсъства цялостно научно изследване на проблемите на задатъка. От друга страна, практическото приложение на института поставя все повече въпроси, които трябва да бъдат обобщени и да получат адекватен отговор от доктрината, за да се подпомогне и да се уеднакви практиката при решаването на конкретните казуси, свързани със задатъка. В тази връзка трудът на докторант Александров е необходимо и навременно научно изследване.

Докторантът е формулирал точно целите, задачите и използваните методи при научното изследване. При неговото извършване е използвал достиженията на правната доктрина по въпросите на задатъка, анализирал е и изключително голяма по обем съдебна практика, включително на чуждестранни съдилища. Изложените в дисертацията тези са ясни, аргументите в тяхна подкрепа са убедителни, те достигат до читателя чрез лекия стил на докторанта и използвания точен юридически език. Дисертационният труд е аналитичен, докторантът изразява и аргументирано защитава собствени тези по обсъжданите въпроси, като не се страхува да опонира на наложили се в доктрината схващания на водещи наши учени.

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати.

Докторантът е постигнал целите, поставени пред научното изследване, а това е видно от постигнатите от него резултати и направените изводи. На базата на аргументиран исторически, сравнително-правен, а често и икономически анализ, той е формулирал редица изводи по въпросите на задатъка с важно практическо и теоретично значение, много от които подкрепям. Подкрепа заслужават формулираното определение на задатъка като правна сделка (с. 63), изводът, че задатъкът е форма на гражданска отговорност, реализацията на която зависи от волята на страните (150), заключението, че недвижими имоти не могат да бъдат обект на задатък (80, 81), изясняването на особеностите на законния задатък (125 и сл.) обосноваването на схващането, че отказът от сделката при задатъка не е форма на опростено разваляне на договора, а самостоятелно непритезателно материално право субективно (115 и сл.). Но с оглед на това схващане докторантът не е докрай последователен, тъй като приема, че връщането на задатъка в двоен размер и приемането му от другата страна е форма на разваляне на договора по взаимно съгласие (239). Във връзка с доказателствената функция на задатъка споделям схващането, че даването на задатък е доказателство за приемане на оферта, че връщането на задатъка е доказателство за изпълнението на договора (137–141), че задатъкът не покрива вредите, които са произтекли от неизпълнението на задължения, които не са били обхванати от дадения задатък, нито вредите, които са причинени от единия контрагент при изпълнение на договора, както и схващането, че задатъкът има обезпечителна функция, но не е обезпечение (155). Аргументирано е твърдението, че при аналогичното приложение на чл. 92, ал. 2 ЗЗД във вр. с чл. 83 ЗЗД и с оглед на принципа, че се обезщетяват само реално претърпени вреди, задатъкът може да се намали поради прекомерност (215 и сл.). При обосноваването на тази теза авторът умело преодолява всички подводни камъни, включително като обосновава твърдението, че правото да се иска намаляване на неустойката поради прекомерност не е потестативно, а това отваря вратите за приложението на чл. 92, ал. 2 ЗЗД, по аналогия към чл. 93 ЗЗД. Логични и обосновани са направените изводи по въпроса за давностните срокове за погасяване на вземането за задатък и за погасяване на правото на отказ от договора (252 и сл.). Задълбочени и богати на нови аргументи са

разсъжденията на докторанта по такива общотеоретични въпроси за гражданското право като въпросът за каузата на сделката, за комутативните и алеаторни сделки, за абстрактни сделки, за давността и др. Те свидетелстват за възможностите на докторанта да аргументира своите тези, да анализира често оскъдната правна уредба, да води научен спор, да прави научни обобщения и да формулира теоретични изводи.

4. Оценка на научните и научно-приложни приноси. Основните приноси са изведени в направените предложения де леге ференда, повечето от които подкрепям. Безусловна подкрепа заслужава предложението към чл. 93, ал. 1 ЗЗД да се добави ново изречение, според което „при съмнение, ако не бъде доказано друго, даденото по договора се смята за задатък“. Уместно е и предложението за създаване на нова ал. 4 в чл. 93 ЗЗД, която да позволи дадената като задатък парична сума да се прихваща при изпълнение на задължението. Наред с това, за първи път в нашата доктрина се проследява възникването и историческото развитие на института на задатъка от римското право до днес, а това има решаващо значение при историческото тълкуване на правната уредба на задатъка и за подпомагане на практиката с оглед точното прилагане на тази уредба. Проследяването на генезиса на института е позволило на докторанта да направи редица значими изводи, някои от които оспорват господстващи в доктрината схващания по въпросите на задатъка и ще предизвикат нови научни дискусии.

5. Оценка на публикациите по темата на дисертацията.

Докторантът има четири публикации по темата на дисертацията, които са имплементирани в дисертационния труд. За тях важи изцяло оценката, която давам на този труд.

6. Оценка на автореферата.

Авторефератът на дисертационния труд съдържа 35 страници. В него докторантът е представил коректно в резюме съдържанието на дисертационния труд.

7. Критични бележки, препоръки и въпроси.

Принципните ми бележки са свързани със структурата на дисертационния труд и с разработването на глава четвърта.

Смятам, че систематичното място на въпроса относно правото на отказ от договора (уредено е в гл. II – същност на задатъка, т. 4) е в глава IV – ефекти на задатъка. Правото на отказ не е свързано със същността на задатъка, а с последиците, които настъпват при неизпълнение на задължението, във вр. с което задатъкът е даден. Това е така и предвид факта, че докторантът е определил задатъка като форма на гражданска отговорност. Обратно, систематичното място на характеристиката на „стоп–капарото“ (която е направена в глава IV, т. 1.6.) е в глава II за същността на задатъка. Преместването ѝ в глава II би спомогнало да изпъкнат и да се изяснят по-добре особеностите, която „стоп–капарото“ проявява като специфична форма на задатък.

В центъра на дисертационния труд стоят две глави – глава II за същността на задатъка и глава IV за ефекти на задатъка. Глава четвърта е разработена незадоволително. В нея не са изяснени основните облигационни последици на задатъчното правоотношение – разгледани са само отделни – допълнителните/възможни последици. Докторантът твърди, че задатъкът е двустранен договор, но в тази глава следваше да изясни какви са задълженията, които възникват за страните по него в отделните фази от развитие на главното правоотношение. Част от основните последици са уредени инцидентно в II във връзка с изясняването на конкретни въпроси, но те трябваше да се изяснят последователно в глава IV.

У мен възникнаха редица въпроси по отношение на вещния ефект на задатъка – в крайна сметка има ли той или няма такъв ефект. А отговорът на този въпрос предпоставя отговора на редица други въпроси относно задатъка. На различни места в дисертационния труд се срещат и двете схващания. Нещата са ясно по отношение на недвижими имоти и пари; въпросът е за задатъка на движими вещи. На с. 284 се твърди, че „когато не се изисква форма, по-тежка от обикновената писмена, то задатъкът по чл. 93 ЗЗД има вещен ефект“. Каква обаче е връзката на задатъка с чл. 69, 70 и 78 ЗС, ако той има вещен ефект?? От друга страна, на с. 79 се твърди че „може да се

поддържа, че задатъкът има определен елемент на влог, защото капароприемателят не може да ползва вещта.... но трябва да полага грижи за нея“. Твърди се също, че за разлика от залога, „за задатъка възможностите за защита са свързани с *actio in personam* по облигационното отношение или с посесорен иск по чл. 76 ЗС“. Конкретният ми въпрос към докторанта е: Ако договорът, по който е дадено капарото, е транслативен и е престоирана движима вещ, която **не** е част от престацията, има ли задатъкът вещен ефект?? Какво качество ще има капарополучателят – собственик, владелец или държател на вещта???

8 Заключение.

Направените критични бележки не омаловажават постигнатите научни резултати в дисертационния труд, на който давам положителна оценка. Той *съдържа* научни и основно научно-приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката и свидетелства за задълбочените теоретични знания на докторанта в областта на частното (гражданското) право, както и за неговите качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване. От друга страна докторантът притежава ОКС „Магистър“ и отговаря на минималните национални изисквания по чл. 26, ал. 2 и 3 ЗРАСРБ във вр. с Приложение към чл. 1а, ал.1 от 122 ПМС/2018 г. за изменение и допълнение на ППЗРАСРБ за присъждане на образователната и научна степен „доктор“. В тази връзка са налице условията на чл. 6 ЗРАСРБ и чл. 27 ППЗРАСРБ за присъждането на образователната и научна степен „доктор“ на Васил Александров.

Поради гореизложеното, давам своята *положителна оценка* за проведеното изследване и постигнати резултати и приноси в дисертационния труд, и *предлагам на уважаемото научно жури да присъди на Васил Валентинов Александров – докторант в самостоятелна форма на обучение в ЮФ на УНСС образователната и научна степен ‘доктор’* в област на висше образование: 3. Стопански, социални и правни науки, професионално направление 3.6. Право, научна специалност „Гражданско и семейно право“.

23 февруари 2020 г.

гр. София

Изготвил становището:

проф. Григор Найденов Григоров

OPINION

By Prof. Dr. Grigor Naydenov – professor in academic major Civil and Family Law in the Faculty of Law at the University of Plovdiv “Paisii Hilendarski”

Regarding: dissertation of Vassil Valentinov Alexandrov - doctoral student in independent form of study in the Faculty of Law at the University of National and World Economy, on the topic: "The Earnest on the Bulgarian Private Law", for obtaining educational and academic degree “PhD” in the field of higher education 3. Social, economic and legal science, professional area 3.6. Law (in academic field Civil and Family Law).

By Order No. 98 of 20.01.2020 of the Prof. Dr. V. Goev, Dep. Rector of NRI of UNWE I was appointed as a member of the Academic committee for the defence of the dissertation of Vasil Valentinov Alexandrov. At the first meeting of the Academic committee, I was assigned to prepare a dissertation’s opinion.

1. Information about the doctoral student

Vasil Alexandrov is a Master of Law from Sofia University “St. Kliment Ohridski”. In January 2019 he was enrolled in an independent research doctoral programme at UNWE with supervisor Assoc. Prof. Dr. Miroslav M. Dimitrov. Currently serves as a judge in the Sofia District Court.

2. General characteristic of the presented dissertation

The subject of the academic research is the institute of the earnest as part of the objective Bulgarian civil law - its nature, scope, types of earnest, its functions and the main consequences of the earnest as a legal fact. The dissertation is of 387 pages and includes: content, introduction, five chapters, conclusion and bibliography. Each chapter is divided into points. In the individual chapters was made consistent historical and comparative legal analysis of the earnest, its nature has been clarified, the earnest is differentiated from similar legal figures, its bond effect and real effect and some procedural law problems in relation to the earnest are clarified as well. It is noteworthy that the doctoral student has outlined a rich bibliography regarding the topic of his dissertation, which includes 82 books

and textbooks, 20 monographs and studies, and 51 articles. In fact, the doctoral student has used all available Bulgarian literature related to the topic of his dissertation, as well as significant literature in English, French, German, Italian and Russian. He has used a significant volume of case-law has been analyzed - mainly of the Bulgarian courts, but also case-law in France, Italy and Germany. A Statement of originality has not been attached to the dissertation, but I hope that the doctoral student will present it by the day of the dissertation defense.

The theme of the dissertation is precisely formulated and topical. The theme is a classic private law institute that has wide practical application. But in the last more than 75 years in our legal literature there is lack of comprehensive scientific study of the problems of the theme. On the other hand, the practical application of the institute raises more and more questions that need to be summarized and to receive an adequate resolution from the doctrine in order to assist and harmonize the practice in solving specific cases related to the theme. In this regard, the work of doctoral student Alexandrov is a necessary and timely scientific study.

The doctoral student has formulated precisely the goals, the aims and the methods used in the research. He has used the achievements of the legal doctrine on theme issues, and has analyzed an extremely large volume of jurisprudence, including of the foreign courts. The theses formulated in dissertation are clear, the arguments in their favour are convincing, they reach the reader through the gentle style of the doctoral student and the precise legal language used. The dissertation is analytical, the doctoral student expresses and reasonably defends his own theses on the discussed issues, not being afraid to oppose to the doctrines of our leading scientists.

3. Evaluation of the scientific and the applied results

The doctoral student has achieved the aims set for the research, and this is evident from the results achieved by him and the conclusions drawn. Based on a reasoned historical, comparative-legal, and also economic analysis, he has formulated a number of conclusions on the theme matters with practical and theoretical importance, many of which I support. Support deserves the formulated definition of the theme as a legal transaction (p. 63), the conclusion that the theme is a form of civil liability, the realization

of which depends on the will of the parties (p. 150), the conclusion that real estate cannot be the subject of a deposit (p. 80, 81), clarification of the features of the legal earnest (125 et seq.), argumentation of the thesis that withdrawal of the transaction when earnest is given is not a form of simplified termination of the contract, but an independent non-contentious substantive subjective right (115 et seq.). However, in the view of that thesis, the doctoral student is not entirely consistent, since he accepts that the return of the earnest in double amount and its acceptance by the other party is a form of termination of the contract by mutual consent (p. 239). With regard to the evidentiary function of the earnest, I agree that giving the earnest proves the acceptance of the offer and its returning proves the performance of the contract (p. 137-141), that the earnest does not cover the damages resulting from the default which were not covered by the earnest, nor the damages caused by one of the parties in the performance of the contract, and the thesis that the earnest has a security function but is not a security (p. 155). It is argued that using argument by analogy of art. 92, ptd. 2 in conjunction with art. 83 of the Obligations and Contracts Act and in view of the principle that only actually suffered damages are subjected to compensation, the earnest may be reduced due to its excessive amount (p. 215 et seq.). Arguing this thesis, the author skillfully overcomes all the pitfalls, including justifying the assertion that the right to claim a reduction of the penalty due to its excessive amount is secondary right, and this opens the door of the application of art. 92, para. 2 of the Obligations and Contracts Act, by analogy to art. 93 of the Obligations and Contracts Act. Logical and justified are the conclusions drawn regarding the question of the limitation periods for repayment of the receivable for an earnest and for the termination of the right of cancellation of the contract (p. 252 et seq.). Profound and rich in new arguments are the doctoral student's analysis on such general theoretical questions about civil law as the cause of the transaction, commutative and allegorical transactions, abstract transactions, prescription, and more. They testify about the ability of the doctoral student to substantiate his thesis, to analyze the legal framework which is often insufficient, to conduct a scientific dispute, to make scientific summaries and to formulate theoretical conclusions.

4. Evaluation of the scientific and the applied contributions

The main contributions are made in the de lege ferenda proposals, most of which I support. Unconditional support deserves the proposal that a new sentence should be supplemented in art. 93, para. 1 of the Obligation and Contracts Act as follows "in case of doubt, unless otherwise proven, the item/amount given under the contract shall be considered as an earnest". Also relevant is the proposal a new para. 4 to be implemented in art. 93 of the Obligation and Contracts Act, with the purpose to allow the amount given as an earnest to be deducted in the act of the performance of the obligation. In addition, for the first time, our legal doctrine traces the emergence and historical development of the institute of the Roman law earnest, to this day, and this is crucial for the historical interpretation of the legal regulation of the earnest and in supporting the practice with a view to its precise application. The study of the genesis of the institute has allowed the doctoral student to draw a number of significant conclusions, some of which challenge the recognized and prevailing theses in the doctrine and will provoke new scientific discussions.

5. Evaluation of the publications on the dissertation

The doctoral student has four publications on the topic of the dissertation, which have been implemented in the dissertation. The assessment which was made to this work is entirely valid for them.

6. Evaluation of the Abstract

The abstract of the dissertation contains 35 pages. In it the doctoral student correctly presents the content of the dissertation in a summary.

7. Critical notes recommendations and questions

My principal remarks are related to the structure of the dissertation and the development of Chapter Four.

I believe that the systematic place of the question regarding the right of cancellation of the contract (situated in Chapter II - Essence of the earnest, point 4) is in Chapter IV - Effects of the earnest. The right of withdrawal is not related to the nature of the earnest, but to the consequences that occur in default of the obligation in relation to which the earnest is given. This is also due to the fact that the doctoral student defined the earnest as a form of civil liability. On the contrary, the systematic location of the "stop-deposit" characteristic (which is made in Chapter IV, point 1.6) is in Chapter II on

the nature of the earnest. By moving it to Chapter II it would help to highlight and clarify the specifics of the “stop-deposit” as a specific form of earnest.

In the center of the dissertation are two chapters - Chapter II on the nature of the earnest and Chapter IV on the effects of the earnest. Chapter IV is poorly developed. It does not clarify the main bond effects of the earnest legal relationship - only a few are considered - the additional / possible. The doctoral student claims that the earnest is a bilateral contract, but in this chapter it should clarify what are the obligations that arise for the parties from it in the different stages of the development of the main legal relationship. Some of the main implications are outlined incidentally in Chapter II regarding the clarification of specific issues, but they have to be clarified in Chapter IV.

A number of questions has arised for me regarding the real effect of the earnest - whether or not it has that effect. And the answer of that question presupposes the answer to a number of other questions about the earnest. In different places in the dissertation there are both concepts. Things are clear in the view of the real estate and money; the question is about the earnest of movable property. At p. 284 it is argued that "when no form heavier than ordinary written form is required, the earnestt under art. 93 of the Obligations and Contracts Act has a real effect." However, what is the relation of the deposit with art. 69, 70 and 78 of the Property Act, if it has a real effect ?? On the other hand, at p. 79 it is stated that "it may be maintained that the earnest has a certain deposit element, because the earnest taker cannot use the item .... but has to take care of it." It is also alleged that, unlike the pledge, “for the earnest, the protection options are related to the *actio in personam* on the ground of bond (obligation) or a claim under art. 76 of the Property Act". My specific question to the doctoral student is: If the contract under which the down payment is given is translative and a movable item that is not part of the prestation is transmitted, does the earnest have a real effect ?? What quality will have the earnest taker - the owner, possessor or holder of the item ???

8. Conclusion

The critical notes made do not reduce the scientific results achieved in the dissertation, to which I give a positive assessment. It contains scientific and

mainly scientific and applied results, which represent an original contribution to science and testify for the in-depth theoretical knowledge of the doctoral student in the field of private (civil) law, as well as his qualities and skills for conducting independent research. On the other hand, the doctoral student holds a Master's Degree and meets the minimum national requirements under art. 2b, para. 2 and 3 of the Act for the Development of the Academic Staff in the Republic of Bulgaria, including the Appendix to art. 1a, para. 1 of 122 of the Decree of the Council of Ministers / 2018 for amendment and supplementation of the Rules of Application of the Act for the Development of the Academic Staff in the Republic of Bulgaria for awarding the educational and scientific degree "Doctor". In relation to this, there are grounds under art. 6 of the Act for the Development of the Academic Staff in the Republic of Bulgaria and art. 27 of the Rules of Application of the Act for the Development of the Academic Staff in the Republic of Bulgaria for awarding of the educational and scientific degree "Doctor" to Vasil Alexandrov.

Due to the above, I give my positive assessment of the research and the results and contributions to the dissertation, and propose to the honourable jury to present Vasil Valentinov Alexandrov – doctoral student in independent form of study at the Faculty of Law of UNWE field of higher education: 3. Economic, social and legal sciences, professional field 3.6. Law, specialty Civil and Family Law with the educational and academic degree “Doctor”.

23 February 2020

Sofia

/ Prof. Dr. Grigor Naydenov/